

УДК 355.431:355.426

О. В. Лавніченко

С. О. Годлевський

РОЛЬ ПОЛКУ (БРИГАДИ) ОПЕРАТИВНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ У СПЕЦІАЛЬНІЙ ОПЕРАЦІЇ У ХОДІ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ ВСЕРЕДИНИ ДЕРЖАВИ

На основі аналізу чинного законодавства та з урахуванням характеру виконуваних Національною гвардією України завдань обґрунтовано роль полку (бригади) оперативного призначення у локалізації та ліквідації збройного конфлікту всередині держави.

Ключові слова: збройний конфлікт всередині держави, локалізація та ліквідація збройного конфлікту, полк (бригада) оперативного призначення, зона (смуга), сектор відповідальності.

Постановка проблеми. Проаналізувавши умови виникнення і розвитку збройного конфлікту всередині держави (ЗКВД) протягом останнього десятиріччя, можна стверджувати, що для досягнення поставлених цілей у ньому використовуються сили і засоби практично всіх силових структур держави. Як правило, створюється об'єднане міжвідомче угруповання військ (сил), до якого входять сили і засоби від ЗСУ, НГУ, МВС, СБУ, УДО та інших силових міністерств і відомств.

Як відомо, у додатку до Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України [1] НГУ визначена як головний виконавець з ліквідації ЗКВД, що підтверджується й Законом України про правовий режим надзвичайного стану. Також перелічено силові структури, які беруть участь у врегулюванні такого збройного конфлікту, та зазначено їхню роль.

До виконання завдань у ЗКВД гвардії необхідно залучити певні частини і з'єднання від оперативного-територіальних об'єднань, проте які саме типи частин і в якому обсязі на сьогодні діючими нормативно-правовими актами чітко не врегульовано.

Практика залучення змішаних резервів показала їхню низьку ефективність у виконанні завдань через низькі злагодженість і навченість.

У зв'язку з цим виникає необхідність в обґрунтуванні того, які саме типи частин і з'єднань НГУ мають складати основу угруповання НГУ у ЗКВД, а також у визначенні порядку їх залучення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз [2] свідчить, що основною формою застосування об'єданого угруповання військ (сил) під час виконання ЗКВД є спеціальна операція, яка являє собою сукупність узгоджених і взаємопов'язаних за цілями, завданнями, місцем і часом бойових дій, боїв, ударів та маневр з'єднань і частин ЗСУ, службово-бойових дій з'єднань і частин НГУ та ДПС України, спеціальних дій сил і засобів спеціального призначення, які проводяться за єдиним замислом та планом на обмеженій території конфлікту у встановлений період часу під єдиним керівництвом.

Сили і засоби ЗСУ можуть залучатися за середньої і високої інтенсивності конфлікту для посилення частин і з'єднань НГУ (у першу чергу інженерними, артилерійськими, розвідувальними тощо) з метою підтримання дій НГУ у знищенні незаконних збройних формувань (НЗФ); оволодінні призначеними районами, об'єктами і рубежами; завданні ударів по їх базах і центрах підготовки; наданні вогневої підтримки.

Підрозділи спеціального призначення головним чином застосовуються у штурмових діях у населених пунктах.

Правоохоронні органи спеціального призначення та розвідувальні органи крім виконання специфічних завдань та оперативного забезпечення дій військових підрозділів виділяють спеціальні підрозділи для проведення точкових спеціальних операцій.

ДПС України посилює охорону державного кордону поблизу району збройного конфлікту,

а у разі прикордонного ЗКВД, крім того, бере участь у його ізолюванні.

Аналіз переліку завдань частини і з'єднання оперативного призначення (ОП) НГУ у [3] свідчить, що переважна більшість завдань у ЗКВД має покладатися саме на них.

Мета статті – обґрунтувати роль полку (бригади) оперативного призначення у локалізації та припиненні збройного конфлікту всередині держави.

Виклад основного матеріалу. Збройний конфлікт всередині держави – це одна з таких форм вирішення політичних, національно-етнічних, релігійних, територіальних суперечностей із застосуванням засобів збройної боротьби і веденням збройного протиборства у межах території однієї держави, за якої ця держава не переходить у стан війни.

Характерними рисами конфлікту є: застосування регулярних військ (сил) та НЗФ; активізація диверсійних і терористичних дій; небезпека трансформації в локальну війну; залучення до збройного конфлікту більшої частини місцевого населення; ведення осередкових бойових дій; обмеження у застосуванні засобів збройної боротьби; залучення значних сил і засобів до захисту комунікацій і районів розташування військ; складність оперативної обстановки, в якій діють війська.

Форми і способи бойових дій у збройному конфлікті багато в чому залежатимуть від складу сил і засобів, що беруть участь у ньому. Бойові дії будуть вестися в масштабі тактичної та оперативно-тактичної, а в окремих випадках й оперативної ланок.

Аналіз досвіду врегулювання ЗКВД та публікацій [2–6] свідчить, що за своїм призначенням для виконання завдань з локалізації та ліквідації такого конфлікту найбільше підходять частини і з'єднання ОП, які будуть виступати як основна військова сила угруповання військ (сил) від НГУ. При цьому їх мають залучати до виконання завдань не виділенням певних резервів, як це було прийнято до останнього часу, а у повному складі, або ж призначати підрозділи у цілісній штатній структурі зі штатними командирами.

Полки (бригади) ОП можуть:

- входити до складу ешелону ізолювання району збройного конфлікту;
- складати основу ударних угруповань військ на напрямках;
- входити до складу угруповання збройного

контролю території та резерву;

- виділяти сили і засоби до складу мобільного резерву;

- забезпечувати дії сил спеціального призначення, спеціальних військ і тилу.

При цьому вони повинні бути готові виконувати нові профільні завдання, пов'язані з наведенням конституційного порядку в районі ЗКВД, такі, як [7]:

- локалізувати район конфлікту та демонстрації готовності до дій;

- блокування важливих об'єктів (районів місцевості);

- проведення пошукових дій;

- блокування, роззброєння (ліквідації) НЗФ;

- оволодіння територією та встановлення над нею контролю;

- прикриття ділянок державного та адміністративного кордону;

- охорона та оборона населених пунктів і важливих об'єктів;

- охорона основних комунікацій;

- проведення та супровід колон.

Частини і з'єднання з охорони громадського порядку сумісно з підрозділами Національної поліції України (НПУ) у цих умовах доцільно застосовувати для прикриття тилової зони, що прилягає до ешелону ізолювання, шляхом посилення охорони громадського порядку і взяття під охорону важливих об'єктів.

Тактика дій полку (бригади) ОП під час виконання бойових завдань у ЗКВД суттєво відрізняється від традиційної, швидко змінюється відповідно до умов обстановки і тактики дій противника.

Полку (бригаді) ОП може призначатися зона (смуга) відповідальності із влаштуванням у її центрі базового табору. Вона, у свою чергу, поділяється на сектори відповідальності батальйонів, що за досвідом можуть бути по фронту до 20–25 (30–40) км, углиб – до 7–10 (10–15) км, а для роти, відповідно – до 5–6 (8–10) км та до 3 (5) км залежно від характеру місцевості й інтенсивності ЗКВД.

Характерною рисою дій полку (бригади) ОП НГУ в зоні відповідальності є наявність великої площі. Полки (бригади) будуть вести бойові дії в зоні відповідальності на окремих напрямках посиленними батальйонами (військовими маневреними групами) або батальйонними тактичними групами. Кожен батальйон у призначеному районі відповідальності проводить необхідні заходи самостійно або у взаємодії з підрозділами інших військ,

примушує іррегулярні збройні формування до роззброєння або знищує їх.

У бойовому порядку полку (бригади) ОП можливими є одночасна наявність елементів, характерних як для оборони, так і наступу, наявність специфічних елементів (пошуково-ударний ешелон і ешелон ізолювання, резерв), а також наявність в їхньому складі підрозділів інших військ, військових формувань та органів, що сприяють виконанню широкого кола завдань у районі конфлікту [2].

На етапі локалізації збройного конфлікту полк ОП (бригада ОП) може залучатися до виконання таких завдань:

- ведення розвідки;
- участь у локалізації району конфлікту;
- блокування і штурм населених пунктів;
- посилення охорони важливих державних об'єктів;
- участь у демонстрації військової сили;
- участь у забезпеченні громадської безпеки та правового режиму надзвичайного стану;
- надання допомоги у посиленні державного (адміністративного) кордону;
- надання допомоги органам НПУ у боротьбі зі злочинцями та окремими злочинними угрупованнями, що являють собою загрозу громадському порядку в регіоні, ліквідація наслідків аварій і терористичних актів тощо.

Демонстрація готовності до дій може виконуватися такими способами:

- влаштування загороджень;
- завдання ударів по наближених до зони конфлікту силах і засобах;
- організація спостережних постів, контрольно-пропускних пунктів, рухомих спостережних постів та ін. [2].

Переважаючою тактикою боротьби з НЗФ є дії невеликих автономних тактичних груп (модулів), здебільшого на рівні бойових груп, взводів, рот, батальйонів, які діють автономно на окремих напрямках замість проведення великомасштабних операцій, що сприяє досягненню більшої прихованості та раптовості дій, швидкому реагуванню на дії НЗФ; захопленню, в першу чергу, польових командирів, порушенню критичної інфраструктури НЗФ.

Тому значно зростає роль підрозділів спеціального призначення, тактичної розвідки і системи управління, висуваються високі вимоги до підготовки підрозділів та їх злагодженості, точності артилерійського вогню і ретельного деталізованого планування всіх етапів ведення спеціальних дій саме на тактичному рівні.

Вважаємо, що завдяки своїй мобільності та наявності різноманітних видів озброєння частини

і з'єднання ОП НГУ найбільше підходять для дій за модульним принципом, для застосування у складі автономних мобільних бойових загонів, ротних і батальйонних тактичних груп.

Командири таких бойових модулів повинні мати право у встановлених межах самостійно приймати рішення у ході виконання завдань, проявляти ініціативу і брати на себе відповідальність за виконання завдань.

Крім того, під час аналізу [4, 7–10] з'ясовано, що значні труднощі у ліквідації ЗКВД викликають дії зі звільнення від НЗФ населених пунктів. Найбільшу проблему у разі звільнення населених пунктів від НЗФ становить вирішення протиріччя з вибору раціональних тактичних способів дій і визначення відповідного бойового складу, з одного боку, і відвернення надмірних втрат серед мирного цивільного населення, – з іншого. Застосування Збройних Сил в урбанізованій місцевості, що захоплена і добре підготовлена до оборони силами НЗФ (як наприклад, в Іракському Мосулі чи Сирійському Алеппо), є небезпечним, а дії підрозділів спеціального призначення НПУ та СБУ для цього недостатньо. Вважаємо, що за своїм бойовим складом і призначенням для цього найкраще підходять саме частини і з'єднання ОП та окремі загони спеціального призначення НГУ.

Основу охорони та оборони важливих об'єктів і комунікацій становлять сторожові застави у складі посиленних взводів. Безпека, планомірність і своєчасність проходження колон мають забезпечуватися охороною маршрутів їх руху групами супроводження колон.

На найважливіших автошляхах, де відбувається дуже інтенсивний рух автотранспорту, у найбільш уразливих місцях (біля мостів, входи в тунелі) виставляють сторожові застави у складі посиленого взводу.

Під час руху по дорогах автомобільні колони супроводжуються підрозділами ОП, сили і засоби яких розподіляють по колоні з розрахунку одна бойова машина на 5-10 автомобілів. На небезпечні ділянки маршрутів, а також у місця зупинок заздалегідь висилають підрозділи для організації їх охорони.

Від полку (бригади) можуть виділятися підрозділи для сумісних дій з підрозділами поліції щодо припинення масових заворушень.

Підрозділи ОП можуть залучатися до груп блокування та розосередження натовпу; запобігання насильницьких дій з боку цивільного населення, а також несення служби на контрольно-пропускних пунктах; несення патрульної служби спільно з нарядами поліції; забезпечення нормального режиму проведення

масових заходів (зборів, мітингів і демонстрацій).

На етапі ліквідації локалізованого ЗКВД основними завданнями полків (бригад) ОП можуть бути:

– знешкодження (ліквідація) НЗФ, терористичних груп та організацій, їх баз, центрів підготовки, складів та комунікацій;

– припинення збройних зіткнень у районі конфлікту;

– участь у проведенні заходів з вилучення зброї у населення у районі конфлікту;

– посилення охорони громадського порядку та безпеки в районах, прилеглих до району конфлікту.

При цьому основними способами дій полку (бригади) будуть ведення оборонного (встановлення контролю над територією, охорона та оборона) та наступального (блокування, оточення і знешкодження НЗФ у своїй зоні відповідальності) боїв; розвідувально-пошукові дії (наліт, засідка, рейд, пошук, прочісування) та ін. [2, 5, 9].

За наявності великих вільних просторів, в умовах відсутності лінії зіткнення сторін знешкодження (ліквідація) НЗФ потребує попереднього блокування району.

Дії з блокування плануються в тісній взаємодії з частинами і підрозділами інших військ, військових формувань та органів. Як правило, підрозділи ОП беруть участь як у блокуванні району, так і у прочісуванні блокованого району. Якщо місця розташування НЗФ, складів зброї та боєприпасів відомі, то одночасно з блокуванням усього району блокуються і ці місця, після чого проводиться прочісування місцевості та знешкодження (ліквідація) НЗФ.

Сутність розвідувально-пошукових дій полягає у постійному веденні активної (у тому числі повітряної) розвідки НЗФ противника в усьому районі відповідальності, виявленні найважливіших об'єктів та завданні по них ударів відповідними засобами.

Ведення розвідувально-пошукових дій покладається на рейдові загони (групи). При цьому піші розвідувальні групи у складі 5-10 осіб направляються у важкопрохідні для техніки райони, а розвідувальні групи на техніці – у райони, де місцевість дозволяє забезпечити їх застосування поза дорогами.

Висновок

Отже, визначено, що основу угруповання НГУ у ЗКВД повинні складати полки (бригади) ОП. Виявлено, що основними характерними особливостями, що вказують на доцільність їх

застосування як основи угруповання НГУ у ЗКВД, є такі:

– здатність ведення спільних дій з частинами і підрозділами ЗСУ, інших військ, військових формувань та підрозділами спеціального призначення правоохоронних органів;

– можливість виконання завдань з локалізації і ліквідації ЗКВД окремими частинами (підрозділами) постійної готовності;

– неможливість застосування озброєння і бойової техніки у традиційних формах через високу ймовірність значних жертв серед мирного населення, значних руйнувань та екологічних катастроф;

– можливість одночасного ведення підрозділами ОП різних видів тактичних дій: оборони, наступу, блокування, охорони важливих об'єктів, колон і т. д., що, у свою чергу, потребує розподілу сил і засобів на невеликі формування та створення численних мобільних загонів (підрозділів), які діють у різних районах і на значній відстані від основних сил, швидкої концентрації сил і засобів на окремому напрямку;

– з'єднання і частини (підрозділи) ОП здатні діяти за відсутності лінії зіткнення сторін, за наявності великих вільних просторів, в урбанізованій місцевості (у тому числі за наявності вороже налаштованого місцевого населення), в умовах високої ймовірності вчинення диверсій і терористичних актів;

– здатність до здійснення заходів щодо підготовки та ведення бойових дій в умовах гострого інформаційного протиборства, різкої зміни обстановки, необхідності створення достатнього резерву для виконання раптово виникаючих завдань.

Список використаних джерел

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року “Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України” [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 14.03.2016 р. № 92/2016. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/92/2016>. – Назва з екрана.

2. Аналіз способів дій військових угруповань під час знешкодження незаконних збройних формувань [Текст] / О. В. Лавніченко, В. П. Варакута, І. С. Луговський, О. В. Кривенко // Честь і закон. – 2013. – № 1. – С. 49–59.

3. Про затвердження Положення про військові частини оперативного призначення Національної гвардії України [Електронний ресурс] : наказ МВС України № 566 від 16.06.2014 р. – Режим

доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0730-14>. – Назва з екрана.

4. Устименко, О. В. Сценарії та ситуації, що потребують планування застосування сил і засобів сектора безпеки і оборони України [Електронний ресурс] / О. В. Устименко. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVu_2014_2_14. – Назва з екрана.

5. Применение вооруженных сил во внутренних вооруженных конфликтах [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://lib.rosdiplom.ru/library/prosmotr.aspx?id=496122>. – Загл. с экрана.

6. Про правовий режим надзвичайного стану [Текст] : Закон України від 16.03.2000 р. № 1550-III, редакція від 05.03.2015 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2000. – № 23. – Ст. 176 ; ВВР. – 2015. – № 16. – Ст. 110.

7. Амиров, Р. З. Военно-силовое обеспечение внутренней безопасности: из опыта некоторых зарубежных государств [Текст] / Р. З. Амиров // Евразийский юридический журнал. – 2008. – № 2 (4). – С. 10–20.

8. Urban operations. FM 3-06 [Электронный ресурс] : Headquarters, Department of the Army, Washington, DC, 26 Oct. 2006 – Режим доступу : <https://archive.org/details/milmanual-fm-3-06-urban-operations>. – Назва з екрана.

9. Воробьев, И. Силовые структуры в вооруженном конфликте [Электронный ресурс] / И. Воробьев. – Режим доступа : http://old.nasledie.ru/oboz/n11_99/11_15.htm. – Загл. с экрана.

10. Бойовий статут Сухопутних військ. Частина II (батальйон, рота) [Текст] / (затв. наказом командувача Сухопутних військ ЗСУ від 29.12.2010 р. № 574. – К., 2010. – 216 с.

Стаття надійшла до редакції 04.03.2017 р.

Рецензент – доктор військових наук, професор Г. А. Дробаха, Національна академія Національної гвардії України, Харків, Україна

УДК 355.431:355.426

О. В. Лавниченко, С. А. Годлевский

РОЛЬ ПОЛКА (БРИГАДЫ) ОПЕРАТИВНОГО НАЗНАЧЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ГВАРДИИ УКРАИНЫ В СПЕЦИАЛЬНОЙ ОПЕРАЦИИ В ХОДЕ ВООРУЖЕННОГО КОНФЛИКТА ВНУТРИ ГОСУДАРСТВА

На основе анализа действующего законодательства и с учетом характера выполняемых Национальной гвардией Украины задач обоснована роль полка (бригады) оперативного назначения в локализации и ликвидации вооруженного конфликта внутри государства.

Ключевые слова: вооруженный конфликт внутри государства, локализация и ликвидация вооруженного конфликта, полк (бригада) оперативного назначения, зона (полоса), сектор ответственности.

UDC 355.431:355.426

O. V. Lavnichenko, S. O. Hodlevskyi

THE ROLE OF EMERGENCY RESPONSE MOBILE REGIMENT (BRIGADE) OF THE NATIONAL GUARD OF UKRAINE IN A SPECIAL OPERATION DURING THE INTERNAL ARMED CONFLICT

On the basis of current legislation analysis and regarding the character of National Guard of Ukraine tasks has been substantiated the role of emergency response mobile regiment (brigade) in localization and liquidation of an internal armed conflict.

Keywords: an internal armed conflict, localization and liquidation of an armed conflict, emergency response mobile regiment (brigade), a zone, sector of responsibility.

Лавніченко Олександр Васильович – кандидат військових наук, доцент, заслужений діяч освіти України, професор кафедри оперативного мистецтва Національної академії Національної гвардії України

Годлевський Сергій Олександрович – старший науковий співробітник (начальник сектору) науково-дослідного центру службово-бойової діяльності НГУ Національної академії Національної гвардії України